

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Kis-Mester utca 1382.</p>
--	---	--

A protestánsok adóztatása kath. egyházi czélokra.

(Folytatás.)

IV.

Az újabb és legújabb országos törvények is csak ugy ellene bizonyítanak a magyar királyi kultusministerium felfogásának, mint a régiek.

A szóbanlévő ministeri rendeletek szerint „a katholicus egyházi adó, a birtokot terhelő azon közadózások sorába tartozik, melyeknek lerovását a jogosult, a tulajdonos kutatása nélkül, a tényleges birtoktól is követelheti, s ennek csak a visszkereset marad fenn a tulajdonos ellen.”

A ministeri rendeletek így nyilatkozván, ugy látszik, a közadók kezeléséről szóló 1876. 15. t. cz. 71. §-ára czéloznak, a melyben ezek állanak: „Azon egyenes adók és illetékek s az egyenes adók módjára beszedendő egyéb követelések és tartozások, melyek valamely ingatlan terhelnek, a tényleges birtokos által fizetendők. — Magán kézből megvett ingatlan birtokokat terhelő ilyenmü hátralék a vevőre átszáll, birtokelőde elleni visszkereseti jogának fenmaradása mellett.”

Ugy de ezen törvényszakaszban kizárólag az állam pénzügyi törvényhozása és igazgatása körébe tartozó oly állami és municipalis adókról, illetékekről, az országos kincstár más oly követeléseiről, végre olyan egyéb köztartozásokról van szó, a melyek valamely törvény által ingatlan birtokon fekvő terheknek nyilvánítottak, s melyek ugyancsak törvény értelmében az állami egyenes adók módjára — ugyanazon hatósági közegek utján — szedendők be és kezelendők.

A katholicus vagy bármi egyházi adóra azonban e fentebb idézett törvényszakasz egyáltalában nem vonatkozik. Kiténik ez magából az 1876. 15. t. cz.-ből. Am olvassa el akárki e törvényt, valamint az ugyanazon tárgyra vonatkozó korábbi törvényt, az 1868. 21. t. czikket, és meg fog róla győződni, hogy e törvényeknek semmi közük az egyházi adózáshoz. De kiténik a fentebbi állítás okadatolt volta abból is, hogy semmi néven nevezendő orszá-

gos törvényünk nincs, a mely az egyházi adót akár ingatlan birtokon fekvő, akár az állami egyenes adók módjára kezelendő köztehernek nyilatkoztatná ki. — A kath. egyházi hatóságok sem merészkedtek odáig menni soha, hogy az 1876. 15. t. cz. 71-dik §-a alapján, a kath. vallásu jogelőd egyházi adóhátralékait is követelték volna az ingatlan birtok protestáns vallásu megvevőjétől.

Különben, ha valakinek az 1876. 15. t. cz. nem eléggé világos, van törvényünk, mely félre nem magyarázható határozottsággal megmondja, hogy melyek azon „egyes adók, illetékek s az egyenes adók módjára beszedendő egyéb követelések és tartozások,” melyek az ingatlan magát terhelik s annak minden birtokosára átszállanak. E törvény az 1881. 60. t. cz. „a végrehajtási eljárásról.” Ennek 184. §-a szerint a bíróság elárverezett ingatlan megvevője „viseli az ingatlan közvetlenül terhelő és az árverés napja után esedékes adót, átruházási illetéket, továbbá az elárverezett ingatlan a fenálló törvények értelmében terhelő szőlő-dézma, urbéri és más hasontermészetü váltságot, valamint a vizszabályozási tartozást. Ellenben az előbbi tulajdonosnak másnemü terheit a vevő nem felelős.”

Még világosabb ezen törvénynek 189. §-a, mely a 184-dik §-ban textative felsorolt reál természetü közterhek hátralékainak törvényes zálogjogáról intézkedik. E §-s szerint ugyanis az árverésen eladott ingatlan jószág vételárából, előzetesen csak „az elárverezett ingatlan közvetlenül terhelő állami és községi adók 3 évi, továbbá az elárverezett ingatlan közvetlenül terhelő átruházási illeték 2, illetőleg 5 évi (1881. 34. t. cz.) hátraléka, végre a fenálló törvények értelmében az ingatlan közvetlenül terhelő szőlő-dézma, urbéri és más hasontermészetü váltságösszegnek s a vizszabályozási tartozásnak szintén 3 évi hátraléka vonatik le.” Ezen előnyös tételek kifizetése után, a vételár fenmaradó összegét, a telekkönyvileg betáblázott hitelezők kapják.

Csöd esetében történő birói eladásnál is, a fentebbi szabály áll mind a vevőre átszálló közterhek mivoltára,

mind pedig azok hátralékainak törvényes zálogjogára és a betáblázott hitelezők feletti elsőbbségére nézve.

Mindezekből talán csak eléggé világos, hogy legujabb országos törvényeink csupán csak az ingatlan birtok után kivetett állami és községi adót, továbbá az ilyen birtok után járó átruházási illetéket, végre ott a hol vannak, az 1881. 60. t. cz. 184. és 189. §§-ában elsorolt többi járulmányokat tekintik magát az ingatlan birtokot terhelő, tehát dologi teher jellegével bíró közadónak, köztehernek. Csak ez azon közteher, mely az 1876. 15. t. cz. 71. §-a szerint minden tényleges birtokos által viselendő.

Csak ezen közteher megyen át a törvény rendeletéből végrehajtási vétel esetében, a birtokkal együtt, a vevőre mint új birtokosra, tehát csak ez és nem több mehet át a vevőre akkor is, ha a vétel szabad kézből történik.

Reálteher nem lehet több az egyik, mint a másik esetben, s a mi az egyik esetben nem reálteher, az a másikban sem lehet az. Minden egyéb ellenkeznie a reálteher fogalmával, természetével. A törvények csak a felsorolt dologi jellegű adók hátralékaira nézve ismernek a kétféle vétel közt különbséget, a mennyiben az ingatlan szabad kézből megvevőre az egész hátralék is átszáll, az eladó elleni visszkérésére fenmaradván; — ellenben bírói kézből történő vétel esetében, a mikor az ingatlan a multa nézve tehermentesen lesz a vételárért a vevőé, csak a törvényesen meghatározott évekről szóló hátralék fizettetik ki valamennyi jelzálogos hitelező előtt — törvényadta zálogjog és elsőbbség alapján — a vételárból.

A fentebbi bizonyításból világos továbbá az is, hogy törvényeink, ha közadókról, közterhekről szólnak, ezek alatt soha sem értik az egyházi adókat. Így levén értelmezendők az 1881. 17. t. cikkben foglalt új csódtörvény könyvünknek — a folyó adók és közterhek lerovásáról, illetőleg hátralékaik előnyös sorozásáról intézkedő 49. és 59. §§-ai is: az egyházi adókövetelés, bármely felekezettel illessen is az, csőd esetében csak az általános csódtömegre utalt közönséges (másodosztályu) követelések közé sorozható.

Ezek szerint tehát katolikus egyházi adóról, mint törvény értelmében birtokon fekvő dologi teherről, valamint annak ily minőségéből folyó törvényes zálogjogáról és elsőbbségéről legujabb törvényeink sem tudnak semmit.

Valjon mi tehette volna hát azt a kath. egyházi adót dologi teherré? A kultusministeri rendeletek szerint „az egyházlátogatási jegyzőkönyv, mint kétoldalu szerződés, tehát oly jogügylet, melynek alapján a jogelőd jogai és kötelességei, valláskülönbség nélkül, a jogutódra is áthárulnak.“

Ugy de jól tudja mindenki, a kinek csak némi elementaris jogi ismeretei vannak, hogy a szerződés, mint ilyen, a szerződő félnek csak személyes kötelezettségét

állapítja meg, a mely csak az által válik birtokon fekvő dologi teherré, ha a kötelezettnek ingatlan vagyonára bekebelezetik.

Az 1853-ban nálunk is hatályba lépett osztrák polgári törvénykönyvnek még most is érvényben levő 443. §-a szerint: „az ingatlan dolgok tulajdonával, a nyilvánkönyvekbe bejegyzett, rajtok fekvő terhek is átvétetnek. Ki e könyveket meg nem tekinti, hanyagságáért minden esetben maga lakol. Az előbbi tulajdonos elleni más követelések és igények az új szerzőre át nem szállanak.“ E szabály alól természetesen kivételt képeznek a fentebb elsorolt közadók, melyeket a törvény betáblázás nélkül is dologi teher jellegével ruházott fel, de még az ezek közé sorozott váltságterhekre nézve is, azt rendelik törvényeink, hogy azok a terhelt birtokoknál, már csak a közönség tájékoztatása végett is, telekkönyvileg kitüntetendők.

Ezekből látható, hogy ha — daczára az 1791. 26. t. cz. azon általános rendeletének: „Solutio lecticalis per evangelicos praestita in posterum ex integro cesset“ — gondolható volna oly eset, midőn a kath. lecticale fizetésére protestánsok is szoríthatók: arról, miután a lecticale összes jogszabályaink szerint csak személyes tartozás, csak akkor lehetne szó, ha a protestáns ember telekkönyvileg betáblázott ily teherrel venné meg az ingatlan katolikus jogelődjétől. A szóbanlévő kultusministeri rendeletek azonban mind nem ilyen esetekre vonatkoznak; sőt tekintve a kath. lecticalének még az 1869. évi ministeri rendeletben is elismert személyes jellegét, az 1791. 26. t. cz. világos értelmét és egyéb jogszabályainkat, az ily betáblázásoknak még lehetőségét is tagadnunk kell.

A kultusministeri rendeletek indokolásul szeretnek hivatkozni a gyakorlatra.

Hogy még 1869-ben egészen más volt a kultusministeriumban a gyakorlat, s hogy az újabb usus — az itt tárgyalt kérdés érdemét tekintve — mennyire ellenkezik törvényeinkkel, azt kimutatták eddigi fejtegetéseink. Minélfogva ezt a néhány éves újabb usust — a mi a szóban forgó kérdés meritumát illeti — önnön magának igazolásul bizony el nem fogadhatjuk.

De nem hagyhatjuk szó nélkül azt sem, hogy a kultusministeri sérelmes rendeletekben még azonfelül is sok van, a mi azt mutatja, hogy az ususnak (még ha nem magunk alkottuk is), a törvények fölé emelése, ezen már fogalmilag is visszás dolog, mily sikamlós lejtő a felé, a mi visszája a törvényszerűségnek.

A kath. egyházi hatóságoknak, protestáns birtokosok elleni adókövetelése, mivel mind lételére, mind jogalapjára nézve vitás dologi jog kérdését involválják, a dolog természeténél és az 1868. 54., valamint az 1881. 59. t. cz. rendeleténél fogva is mindenesetre csak bíróság elé tarthatnak. A kultusministerium azonban nem engedi át

ezen kétségkívül juridikus természetű kérdéseket a bíróságoknak, s a gyakorlatra hivatkozással, minden beható tárgyalás és minden ügy érdemi indokolás nélkül, közigazgatási uton egyszerűen decretáltatnak az ujdonat-uj dologi jogok és terhek, állapítatnak meg az ujdonat-uj jogcímek, fedeztetnek fel a dologi jogok szerzésének ujdonat-uj módjait, melyekről törvényeink és bíróságaink eddig sejtellemmel sem bírtak.

Igy hozza ezt magával — a ministerium szerint — a régi gyakorlat. De hát valjon nem a régi gyakorlat megszüntetése végett alkotják az ellenkező új törvényeket?

De menjünk tovább. A mily könnyedséggel állítja szembe a kultusministerium új törvényekkel a régi gyakorlatot, ép oly tartózkodás nélkül teszi túl magát rég jogerejüvé vált bírói ítéleteken is. Példa rá az inczédi eset, melyet Zábrák Dénes ev. lelkész körülményesen leirt a „Prot. egyh. és isk. lap“ mult évi 32-dik számában. Az inczédi plébánus 1871-ben beperelte volt a szolgabíró, mint bíróság előtt Holndonner György evangélikus válásu egyént, hogy kath. jogelődöktől szerzett jobbágy birtoka után fizessen neki egyházi adót. — A szolgabírói bíróság felmentette az alperest, mert „a törvény a vallás egyenjogúságát kimondotta, s így egyik felekezet hívei sem kötelezhetők arra, hogy egy másik felekezet lelkészét fizessék.“ Ezen ítéletet a pesti kir. ítélőtábla 1871. évi 37,408. sz. ítéletével „az abban felhozott indokok alapján“ jóváhagyta, s ez az ítélet jogerejüvé vált. A m. kir. kultusministerium azonban, a plébánus közigazgatási uton emelt újabb panaszára, 1881. évi 17,285. sz. rendeletével, ugyanannak a Holndonner Györgynek az örökösait, nemcsak az 1871. utáni, hanem az azelőtti időre vonatkozólag is kötelezte a kath. egyházi adó lefizetésére.

Ha meggondoljuk, hogy a jogérvényes bírói ítélet a peres felek közt törvényt képez, mely a perre okot szolgáltatott vitás kérdést — a perújítás esetét kivéve — örökre eligazítja; ha tekintetbe vesszük továbbá, hogy az alaptörvény erejével rendelkező 1791. 12. t. cz. szerint „sententiae legitimae fororum judiciatorum non alterabuntur, imo nec in revisionem Regiam, nec ullius dicasterii politici pertrahentur,“ mely intézkedés ismételtetik az 1869. 4. t. cz. 1. §-ában is: ily eseteket látva, kérdés, van-e okunk kérkedni jogállapotainkkal?

Ha a kath. egyházi hatóságoknak prot. birtokosok elleni vitás adókövetelése, mint a közönséges és világos egyházi adókövetelések, csakugyan a közigazgatási hatóságok hatásköréhez tartoznak, akkor az 1876. 6. t. cz. értelmében utolsó fórumjok nem a kultusministerium, hanem a közigazgatási bizottság. A m. kir. kultusministerium azonban nem bizik meg a közigazgatási bizottságban, s annál fogva nem respektálja az 1876. 6. t. cikket. Rendeletei elismerik ugyan, hogy „ha a közigazgatási bizott-

ság harmad fokozatban határozott, ily határozatok ellen az 1876. 6. t. cz. 59. §-a szerint további felebbezésnek helye nincsen: minthogy azonban a róm. kath. lelkészek papi illetményeire vonatkozó kérdésekben a végső fokozatban intézkedés Ő Felsége legfőbb felügyeleti és egyházvédnöki jogánál, és az ezen alapuló folytonos gyakorlatnál fogva, a kormányzásoknak van fentartva, mely intézkedési jog az 1876. 6. t. cz. által, idevágó különös intézkedés hiányában, megszüntetettnek nem tekinthető: ennél fogva kétségtelen, hogy ily ügyekben a kormányzások, dacára a közigazgatási bizottság harmadfoku végzésének s az 1876. 6. t. cz. rendelményének, legfőbb fokozatban döntőleg határozni jogosítva van.“

Az ilyen rendeletek kiadásakor figyelembe vették-e valjon a kultusministeriumban az 1876. 6. t. cz. 84. §-át, mely szerint „ezen törvény életbeléptetésével általában minden törvénynek, kormányrendeletnek, törvényhatósági szabályrendeletnek és határozatnak ellenkező szabályai hatályon kívül helyezettek?“ Vagy ez sem ártott a kultusministeriumban zsinórmértékül szolgáló „rég gyakorlatnak?“ De hát alapulhatott-e ezen „rég gyakorlat“ máson mint törvényeken, s nyilatkozhatott-e más mint kormányrendeletek útján? Hogyan történhetett tehát, hogy ama törvények és kormányrendeletek hatályon kívül helyezése után is érvényben maradhatott?*)

A kultusministerium az országos közterhekkel egy szempont alá fogja a kath. egyházi adót, kiterjeszti arra az országos adókat, adókezelési törvényeink értelmében megillető kedvezményeket — de a hátrányok nélkül. Az országos, törvényhatósági, községi stb. közterhek elévültek az 1868. 21. t. cz. szerint 3, elévülnek jelenleg az 1876. 15. és 1881. 34. t. cz. értelmében 2, illetőleg 5 év alatt; ellenben a kultusministeri rendeletek, az így sujtottaknak vagyoni tönkretételével 20, sőt még több esztendőről is megfizettetik a prot. birtokosok által a kath. egyházi adót. Pedig a ministeriumnak, miután nem magánjogi követelésnek tekinti a szóbanforgó egyházi adót, az elévülést hivatalból is tekintetbe kellett volna vennie.

De elég ennyi annak kimutatására, hogy bizony viszája az a helyes állapotnak, a mit kultusministeri sérelmes rendeletek megteremtettek.

S hozzá mily fontos dolgok és érdekek tekintetében!

*) A kultusminister ur, az országos költségvetés tárgyalásakor, úgy nyilatkozott a képviselőházban, hogy a bel- és igazságügyi ministerek véleményéhez képest, ezentúl bíróság elé fognak utasítani a kath. egyházi hatóságoknak protestánsok elleni adóköveteléseit. Mégis csak gyenge alapu volt hát az az állhatatos ragaszkodás a legfőbb fokú intézkedési joghoz. És valjon mi fog történni most már azokkal, a kiket a kultusministerium „az Ő Felségét megillető egyházvédnöki és legfőbb felügyeleti jog“ alapján „döntőleg“ elmarasztalt?

A sérelmes kormányrendeletek azonfelül, hogy nem veszik figyelembe a törvényeket és egyéb jogszabályokat, megtámadják a vallásszabadságot, mely a személyes szabadságnak alkotó része, s egyszersmind megtámadják, illetéktelen adóztatással, a tulajdont. Megnyirbálják a bíróságok hatáskörét, keresztül huzzák rég jogerőre emelkedett ítéleteiket s ez által sértést követnek el a birói intézmény, a jogok és alkotmány egyik szükséges biztositéka ellen.

Az ilyenekre az 1848. 3. t. cz. 32. §-a azt mondja: „A ministerek feleletre vonathatnak minden oly tettért vagy rendeletért, mely az alkotmány biztosítékait, a fenálló törvények rendeletét, az egyéni szabadságot vagy a tulajdon szentségét sérti, s általok hivatalos minőségükben követtetik el vagy illetőleg adatik ki.“

Épen nem mondható tehát tulságosnak az a felháborodás, melyet ama rendeletek a protestánsok közt hazaszerte felkeltettek. És nem mondható tul a rendén kiméletlennek a hang, melyen e cikk a jogi szempontból tarthatatlan ministeri rendeleteket bírálta.

L.

(Vége köv.)

A zsoltárok átírásáról.

Teljes hittel lévén, hogy többé senki sem fog lándzsát törni az idegen méret mellett — ellenem: nagyon szükségesnek látom — a hozzám küldött nagy szamu dolgozatokból ítélve — mindazoknak, kik az énekírás szent munkájával foglalkoznak, emlékezetükbe nozni a központi énekügyi bizottság jegyzőkönyvének egy nagyon figyelemre méltó részét.

Nevezett bizottság jegyzőkönyvének 6. sz. c. pontja így van: „A zsoltárok kijavitása az eredeti héber szövegre és a Szenczi Molnár Albert-féle fordításra való tekintettel eszköz-lendő.“ Nagyon helyesen: nekünk magyaroknak Sz. Molnár Albert zsoltárait teljesen ingorálni nem szabad soha. Nem is lehet!

Nem szabad: Mert bennök számtalan helyütt oly remek versformákra akadunk, miket megváltoztatni való-ságos irodalmi büntény lenne. Csak pár példát idézek: a ragyogó 65. zsoltár soraiban például a 9-es és 6-os sorok beosztására nézve oly remek példányok találhatók, miket megváltoztatni nagy kár lenne, péld.

A sionnak | hegyén | ur is- | ten
Tiéd a | dicséret — — —
Rajtam a bűn | elhatalma- | zék
Terhelvén | engemet
De nagy vólta | kegyességed- | nek
Eltörli | vétünkét stb.

Átalában ez a 2-dik vers, oly remek magyar vers, hogy pusztán csak az utolsó sora igazítandó, egyedül csak ebben nem lévén helyesen alkalmazva a 3+3 remek magyar méret. Ott van a 89. zsoltárban a 13-as sorok clasicus beosztási példája; a 4+2+4+3:

Mert mondom hogy | megáll | mindörökké | irgalma,
Melyet úgy meg | épít | hogy megálljon | mindenha...
sőt maga az első sor:

Az urnak | irgalmát | örökké éneklem —
a 12-ös sorok beosztására (3+3+3+3) a legkitünőbb példányul szolgálhat. Midőn tehát a sz. poéta a zsoltárok bel-tartalmát vizsgálja, tekintsen körül és vegye észre a remek külformát s iparkodjék az egész zsoltárt e méreten adni!

Majd minden zsoltárban akadhatni olyan versfor-mára, melyet a buzgó átíró igen czélszerűen felhasználhat, e tekintetben tehát nagyon ajánlatos a Sz. M. A.-féle for-dítás.

De nem is lehet eltávoznunk egészen tőle. — Bár mennyire fejlődjék nyelvünk, mind örökké maradandanak olyan szavak, kifejezések, melyek sohse változnak; s míg nemzetünk, nyelvünk él dicsét, czimerét fogják képezni. Ezek az ugynevezett ódon szavak, kifejezések, minőket Arany is gyakorta használ s különösen a „Buda halála“ és „Toldi szerelme“ ragyog az ilyenektől.

Öregbül nagy dicsőséged (138).

De hiven előbeszélle néked (32).

Szép hangossággal és nagy fel szóval (47).

Előtte ti sziveteket

Töltsétek ki lelketeket (62).

Hozzád óhajtván elepedett

Szomjuság miatt én lelkem (63).

Villognak a szép szántó földek (65).

Megenyhitél, megnyúgotál (66).

Mint száguldó postákat kiküldöd.

De mihelyen te megfeddéd őket.

Ha megnyitod bőséges kezedet.

De viszontag azt kérem ő tőle (104).

Az igazak nagy dicsőséggel

Dicsérik te szent nevedet (140).

Hogy a hamisan élőkkel

Soha ne ereszkedjem el (141).

Uram téged tartottunk hajlékunknak (90).

Mert elfogy bennem az én lelkem (143).

Nemzetről nemzetre te dolgaidat (145).

Hajtsd meg az egeket és szállj le menten,

Illesd a hegyeket, hogy füstjök menjen (143).

Csak rövid betekintés után is, legyen elég ennyi példát felhoznom arra nézve, hogy az ódon zamatot ne töröljük le az ujonnan irandó vagy javítandó zsoltárokról. A szőlő gerezd is csak addig szép, míg természetes hamva rajt van, ha ezt letöröljük, szőlő gerezd marad ugyan, fényesebb is lesz; de igaz voltának nagy hijával van már!

Én a központi bizottság jegyzőkönyvének idézett pontját így értem, s nagyon óhajtanám, ha az ének írók így értenének velem együtt.

Ez alkalommal legyen szabad a dicséreték átírásáról is egy két szót szólanom:

Tagadhatatlan, hogy kevés számmal bár, de vannak a dicséreték között olyanok, mik valódi ékeit képezik a szent költészetnek. Igazítani azonban kell rajtuk, mert a méret több helyütt hibás. Az átíró vagy igazító csak is ezek kiigazításán törekedjék, s a mely sorok a magyar méretnek megfelelnek, azokat hagyja úgy a mint vannak. Csak három gyönyörű énekből hozok fel példát. A 130. ének nyolc z a s sorai legtöbbszörre megfelelnek a magyar ütemezésnek,

ezen maradjanak, s csak a hibás nyolczasok s a kilenczesek igazitassanak, de úgy hogy a Nagy István kifejezései pedig lehetőleg megközelítenek vagy visszaadassanak.

Dr. Szentgyörgyi József magas röptü 77. éneke gyönyörű méretet ad a hetes és nyolczas beosztásra, hol hiba van igazitassék, a többi sor maradjon.

Gál András szép téli énekének (218) 4-dik verse, gyönyörű méretet ad a 11-es sorok classicus magyar beosztására:

Ó Isten | mi is | ha szállunk a | porba . . .
ugyan e sora:

De az élet | melyet mi | reménylünk . . .
kitünő példány a 10-es sorok beosztására, ad formám

Kis furulyám | szomorú | füz ága . . .
próbálkozzék meg vele valaki, s írja át ez egész éneket ezen a méreten, bizony megérdemli a fáradságot!

Kálmán Farkas.

A heidelbergi káté rövid története.

III. Magyarországon.

(Vége.)

A) A heidelbergi káté hazánkban mindjárt létrejött után ismeretessé lett. Elősegítették ezt azon hittani viták, melyek Erdélyben s nálunk a lutheri és reformált lelkészek közt, az urvacsora és praedestinatio tanára nézve fenforogtak. A heidelbergi hittudósok, kik e részben az akkori kolozsvári lelkészek által vélemény végett megkerestettek, válaszukhoz mellékelve megküldték a heidelbergi káté egy példányát is. Ettől kezdve villámgyorsasággal ismeretessé lett az hazánkban, a nép által mint kedves népkönyv nagy örömmel fogadtatott s oly hódítást tett a ref. lelkészek között, hogy már 1567-ben a híres debreczeni zsinat az 52. kánonban a káté templomi magyarozását elrendelte. A különféle egyházi és társadalmi forrongások megkimélték a kátét századon át s mint drága örökség szállott az nemzetségről nemzetségre. Már 1577-ben kis nyolczadrét alakban Pápán Huszár Dávid nyomdájában magyar nyelven megjelent s lett a magyar ref. keresztyéneknek legbecsesebb vallástani népkönyve.

Az üldözést azonban, mely káténk ellen saját szülőföldén 1719-ben nagy mérvben kitört, hazánkban sem kerülhette az el. Csak három évtized telt el káténk németországi üldöztetése után, nálunk is megkezdődött az, a kor lelkiismereti szabadságszeretének s az akkori vallási türelemnek jellemző bizonyosságául. Hazánkban a kátéostrom jezsuitai eredetű, a korszak pedig, melyben ez történt, Mária Terézia s II. József felvilágosodott lelkü uralkodó kormányzása idejébe esik. A jezsuiták fondorlatai következtében a császárné s kancelláriája lázadást látván a kátéban a kath. egyháztanok ellen, főleg egyes kifejezéseket sérelmeseknek ítélvén: annak tanítását betiltá, példányait letartóztatni parancsolá az 1748. szept. 23., 1749. jan. 10. és 1757. márcz. 11. napjain kelt rendeleteiben.

A tiszántuli ref. egyházkerület kormányzó testülete volt az első, mely negyven évig tartott nyomás után felémelte esdő szavát II. József trónja előtt 1781. január 8-án,

kérvén a kátének eredeti alakban leendő kiadathatását kegyelmesen megengedni. Előzőleg még 1778. május havában a könyvvizsgáló hivatalhoz felküldték, a következő év november havában megsürgették — mind hiába. Időközben beállott azon veszély, hogy Landerer Mihály pozsonyi r. k. nyomdász a kátét a három vitás kérdés elferdítésével s kihagyásokkal kiadta „az reformata ekklesiában lévőknek.” Nevezett egyházkerület a dolgok ily állásában, sérelmeit nyolcz pontban összefoglalva a trón elé járult, kérvén a Landerer-féle kiadás példányainak lefoglaltatását s a káté eredeti mivoltában leendő kinyomtathatását. A császár által véleményezéssel megbízott bécsi udvari kancellária időközben meggyőződve arról, hogy a reformátusokra nézve sérelmes Landerer-féle kiadás, tulajdonképen a könyvvizsgáló hivatal szabályszerű eljárása folytán lett sajtó alá bocsátva, 1781. május 11. napján véleményt terjesztett a császár elé, ki azt helybenhagyólag magáévá tette s aláírta. E szerint rendeletileg parancsoltatott, hogy a káté a három vitás kérdés sérelmes kifejezéseitől megtisztíttassék. Erre az összes négy egyházkerület kormányzó férfai egy alázatos emlékiratot küldöttek Bécsbe, kifejezván ebben aggodalmaikat a vallási meggyőződésüket s szabadságukat korlátozó legmagasb rendelet felett, nem mulasztván el azt sem kinyilvánítani, hogy symbolikus könyvet — a milyen a heidelbergi káté is — megváltoztatni csak egyetemes zsinat joga; de meghajolva a felség igazságérzete előtt, teljesítik parancsát. Javításait, véleményöket tehát újból felküldték, de a 80. kérdésre nézve nem az ő általok javasolt kiigazítás, hanem a cseh-osztrák udvari iroda véleménye hagyatott helyben, minek alapján 1782. aug. 12-én császári rendelet utasította az illetőket a megtartandók megtartására. Így jelent meg 1787. elején a megtisztított káté, eredeti ös alakjából kivetköztetve, a zsolttár és énekes könyvvel egyetemben; s ugyanez év márcz. 14. napján 9363. sz. a. most már utolsó ízben Bécsbe felküldetett, hogy a végítélet felette kimondassék. Ez meg is történt az előre láthatott értelemben, kijelentvén a legfelsőbb parancs, hogy ez új alakban az ezutáni közrebocsátás legkegyelmesebben megengedtetik.

És ezen hivatalos alakjában forog az közhasználatban mind e mai napig, mint a 18-dik századbéli vallási türelemnek élő tanubizonyossága!

B) Káténk története Erdélyben ugyanazon befolyások alatt fejlődött, mint hazánkban. Az 1791. évig — midőn szebb jövő viradt fel a magyar és erdélyi ref. egyházra — folytonos zaklatásoknak voltak kitéve az egyház kormányzói s az egyház a káté miatt. Az üldözés itt is Mária Terézia kormányzása alatt öltött nagy mérvet. A fondorlatokat koholta B. Bajtai Antal József erdélyi r. k. püspök, titkos tanácsos és gyakran a kormányzók elnöke. E befolyásos férfinak az uralkodónó elé a káté ellen felterjesztett vádlevelére, válaszul egy 1768. november 24-ről kelt kir. rendelet küldetett az erdélyi kormányzókhoz, melyben egyebek mellett a káté elkoboztatása s használatának betiltása parancsoltatott. A kormányzók 1769. márcz. 6. napján utasította a ref. püspököt és főgondnokokat a kir. rendelet foganatosítására, de Dézsi Lázár György akkori erdélyi ref. püspök nem lett árulóvá (traditor). S midőn ez év decz. 15-én újabb rendeletben megparancsoltatott, hogy a káté a benne foglalt sérelmes helyektől megtisztíttassék s

e teendővel Dézsi Lázár megbízott, az erőszakos intézkedésre többek közt imígyen válaszolt: „hogya ha netán a káté írói egy vagy más helyen keményebb szólásformákat használtak, azoknak eltérését mint szintén elnézését nem kevesebb bizalommal és joggal kérhetjük, mint a mily liberalitással a prot. fejedelmek a tartományaikban lakó katolikusoknak a trienti concilium sokkal több és nagyobb anathémáit elnézték és eltűrték.“

A kolozsvári ref. főiskola előjáróinak a kormányzékhez intézett abbéli folyamodására, hogy a káténak a bási kiadás szerinti kinyomtathatása részökre engedessék meg, válasz az lön, miszerint kérelmek csak az 1782. július 10-én kelt kir. parancs értelmében teljesítették. Mivel pedig ez alapon a kátét nekik is megtisztított alakban lett volna szabad kiadniok, nem tettek ez ügyben semmit, hallgatólag visszautasítván a kormánynak hitéletükbe történt beavatkozását. Jó reménnyel várták a szebb jövőt, melynek reggele az 1791. évvel földerült, a midőn a 26. törvény-cikk 5. pontja értelmében, a symbolikus könyvek kinyomtatása az egyházak jogává lett. Ez alapon jelent meg 1793-ban a heidelbergi káté Nagy-Szebenben eredeti ősi alakjában. Dicső példája ez az erdélyi ref. egyház ősi erélyének s annak, hogy ez egyház önkormányzati szabadsági jogát hősileg védte s fel nem adta!

C) Záradékol megemlítjük a heidelbergi káté magyar kiadásait. Legelső s legrégebb kiadás az, mely 1577-ben Pápán jelent meg Huszár Dávid fordításában. Bemutatta Eötvös Lajos a Prot. egyh. és isk. lap 1866. évfolyamában 1647. kk. lapokon. Az 1604. évben Szárazsi Ferencz fordításában megjelent kátén Debreczenben Lipsiai Pál betűivel nyomtatva, negyedrétes alakban. E fordítás Molnár Albert által javítva, megjelent 1608-ban Hanoviában, 1612-ben Oppenheimban. Továbbá Lócsén Brewer Sámuel által 16-od-rétben; Básielben 1754-ben, Debreczenben 1786-ban s később is több ízben. Ezenkívül Fehérvártt, Kassán, Kolozsvártt, Sárospatakon és Váradon. A heidelbergi káté magyar és erdélyhoni sorsát jeles értekezésben ismerteté Szilágyi Ferencz, ez meg is jelent Pesten 1869-ben.

Nagyon elérkezett az idő arra nézve, hogy a fent ismertett heidelbergi káté — e ref. symbolikus könyv — közforgalomban levő magyar fordítása, ujjolag átdolgoztassék s a magyar nyelvtudomány követelményeinek megfelelőleg, tiszta, helyes, érthető, népszerű és szabatos nyelvezettel közzététessék. Az illető szakkörök, lelkeszek és vallástaniók nagyban érezhetik ennek szükségét, mit részletesebben előadni s bizonyítékul a régi s mai nap is közforgalomban levő kiadásokat bírálni teljesen felesleges.

E közszükséget érezve, fordította le az eredetiből s dolgozta át ujjolag a heidelbergi kátét alulírt, óhajtván ez által hazai ref. hittani irodalmunknak is némi részben használni. A kész kézirat csak kiadóra vár s az itt közlött történeti vázlat az ujjonnan kiadandó magyar fordításu heidelbergi káténak bevezetése. Legyen velünk e részben is és áldjon meg a kegyelmes Isten!

Pancsova, 1882. január 27.

Erdős József,
ev. reform. lelkész.

Az országos közalap érdekében.

Az országos zsinat, jegyzőkönyvének 231. sz. végzésében, megbizván Révész Bálint urat a tiszántuli egyházkerület püspökét, hogy addig mig az egyetemes konvent az országos közalap ügyét kezeibe vehetné, alakitson Debreczen városi tagokból egy ideiglenes kezelő bizottságot, mely gondoskodik hogy ha pénzek folynak be, azok elhelyeztessenek: ezen bizottság folyó hó ápril 1-ső napján alakult meg; tagjai Révész Bálint püspök elnök, Wessprémi Gáspár, Simonffy Imre, Fráter Imre, Ujfalussy József, Lengyel Imre, Balogh Ferencz, Tóth Sámuel zsinati képviselők és Varga Lajos főiskolai pénztárnok. S ezen bizottság elhatározta, hogy az aláírási iven a közalapra tőkétet s évi járadékokat följánlott hitrokonokat megkeresi, ajánlataik befizetésére; az egyházkerületi elnökségeknek pedig figyelmébe ajánlja ugyancsak az országos zsinatnak azon felhívását, (jk. 247. sz.) hogy miután e nagy fontosságú és jövőben hitfelekezetünk érdekében messze kiható közalapnak miként megte-remtése, ugy tovább fejlesztése is egyedül ref. egyházunk tagjainak igazi buzgóságától, lelkesültségétől föltételeztetik; és miután e téren nagyon jelen van ideje a gyors tevékenységnek és közreműködésnek, tehát az adományok gyűjtésére nézve addig is tegyenek meg és használjanak fel minden rendelkezésök alatt álló eszközt, mig majd a törvények királyi jóváhagyása után, az egyetemes konvent ez ügyet kezébe vehetné. Egyszersmind jelzi a bizottság, hogy eddigelé a következő ajánlatok folytak be és Varga Lajos pénztárnok ur által elhelyeztettek takarékpénztárakba:

	Tőkék.	Évi járadékok.
Ragályi György	1000 frt.	— frt.
László József	1000 „	— „
Szegedi Sándor	100 „	— „
Makay Dániel	100 „	— „
Pap Gábor püspök	100 „	— „
Sipos Pál (budapesti takarékpénztár)	50 „	— „

	Tőkék.	Évi járadékok.
Czelder Márton (buda- pesti takarékpénztár)	40 frt.	— frt.
Soltész László	50 „	— „
Liszka Nándor	50 „	— „
Ujfalussy József	— „	10 „
Dömény József	— „	5 „
Tóth Sámuel	— „	10 „
Özv. Sinay Károlyné	500 „	— „
	2990 frt.	25 frt.

Reformált egyházunk tagjainak figyelmébe ajánljuk a bizottság megalakulását!

Kezdjünk a munkához!

Tóth Sámuel.

T Á R C Z A

Néhány vonás a baseli egyetem legrégibb multjából és jelenéből.

(Folytatás.)

Az egyetem megnyitásakor azonnal megkezdte működését a theologiai tanszak is és pedig fenállásának első évtizedében 1460—70-ig jeles tanárokkal, feltűnően szabad szellemben. Az egyetemi hatóság szemeit mindjárt a híres theologus Wesel Jánosra vetette, ki kevéssel ezelőtt vált meg az erfurti egyetemtől, hol jó ideig tanári állást viselt s akkor épen mint kanonok élt Wormsban. Valószínűleg az Erfurtból ide jött tudósok ajánlatára hívta meg őt egy igen megtisztelő levélben — 120 forint évi fizetés mellett — a város polgármestere tanárnak 1460. szept. 27-én. Wesel csak újabb kérelmek után, nem tudni minő kedvező fordulat folytán engedett az iránta tanusított nagy ragaszkodásnak. A tanács és rektor mindent megkísérlettek, hogy számára itt egy kanonoki állást szerezzenek, a mi azonban nem sikerült. Itteni működése nem sokáig tartott, ismeretlen okok miatt csakhamar Wormsba tért ismét vissza. Feltűnő, hogy az egyháztörténelem írók az ő Baselen tartózkodásáról nem szólnak, pedig hogy Wesel itt is tanárkodott, arról kétségbevonhatlanul tanuskodik az egyetem rektori anyakönyve, melyben az 1461-dik év nyári semesterre beírva van: Johannes Rucherad de Wesalia sacrae scripturae professor. 1462. év őszén már nem találjuk Baselen s eltávozását egész bizonyossággal ez időre tehetjük. Jóllehet itteni működését nem ismerjük, de ide hivatása és alkalmaztatása fontos bizonyíték azon szabadabb theologiai felfogás és szellem mellett, mely mindjárt kezdetben átlengte a facultast. E körülményre azért kell sulyt fektetnünk, mert — miként tudjuk — Wesel egyike volt azon német theologusoknak, kik az egyház elkoresodása ellen atudományos téren kikeltek, s a jó cselekedetek érdemével, a pápai bünbocsánattal szemben a szentírásra, mint a keresztyén tanok forrására és a Krisztus igazságára utaltak. — De végre is lakolnia kellett s a szegény öreg, betegség és erőtlenség által

megtörve, visszavonta mindazt, a mit a római egyház ellen tanított — így menthette meg életét a tüzháláltól.

Wesel eltávozása után a szabadabb szellem képviselői Crützer János és Textoris Vilmos mindketten a reformatori irányáról híres erfurti egyetem tanítványai. Crützer azelőtt nagy népszerűségnek örvendő hitszónok Strassburgban, a kolduló rend és világi papság között keletkezett vita alkalmával átok alá vetetvén, a várost elhagyni kényszerült s Baselbe jött, hol miután levétette fejről az átkot, kanonoki állást nyert s mindjárt az egyetem megalakulásakor magister artium-má lett, majd theol. doktornak avattatván, a theol. fakultásra lépett. Ő is a ker. igazságok forrásául a bibliát tartotta. Írt magyarázatot az uri imádságra és egy művet a kegyesség 7 munkájáról.

Textoris szintén egyike volt azon kor kitűnő theologusainak. Írt a Krisztus szenvedésének történetéről és egy „Utazás a szent földön“ című művet.

A 70-es évektől kezdve ez a facultas is hanyatlani kezdett, — jeles és szabad szellemű tanárai nem voltak s mindjárt az első decennium után visszaesés vagy legalább mély csendesség állt be, a mely különben akkor más helyeken is érezhető volt. Csak mikor a hittudomány az ezalatt virágzásnak indult humanismusból új erőt nyert, kezdett e facultas életet lehelni ismét és haladni rendes tanárainak vagy legalább azok nagy részének botor ellenállása daczára is azon célhoz, melyre tudva vagy öntudatlanul a legjelesebb szellemek törekvése már régóta irányult — Róma igája alól való felszabadulásra. A szabadabb szellemnek hódoló tanárok közül Wittenbach hatását a theologiára már a szépművészeti tanszaknál láttuk. Ő hozzá hasonló reformatori szellemben kezdi meg bibliai felolvasásait 1510-ben Phryio C. s ugyanazon évben vétetik fel ordinariusként Berus vagy Ursus Lajos, egy finom humanistikus miveltséggel bíró férfiú, kiben barátja és szellemrokona a nagy Erasmus, gyujtotta fel a kedvet a szentírás alapos tanulmányozására. Evvel együtt nézte eleintén helyesléssel a római egyház elleni küzdelmet s vele együtt fordult el a mozgalomtól, midőn a harez nyiltan kitört; de legalább van anynyi érdeme, hogy nyugodtságát meg tudta tartani a heves küzdelemben s a badeni vitában 1526-ban, hol ő a vezérférfiak egyike volt, nyugodt, méltóságos magatartásáról kollegáinak heveskedéseivel ellentétben, még ellenségei is dicsérettel emlékeznek.

Majd jött két férfiú, kik nemcsak bevitték a human irányzatot a theologiai facultasba, hanem az ez által eszközölt feltartóztatlan fejlődéstől sem rettentek vissza; annak következményeit bátran magokra vállalták s a mozgalom élére álltak. E két férfiú Capito Farkas és Oecolampadius. Az ő életük, jellemzésük, a reformáció iránti nagy érdekük, ugy e forrongás korszakának rajzolása a reformatio történelmébe tartozik. Mi röviden végezzünk a külső tényekkel. E két férfiúé, vagyis kizárólag az utóbbié az érdem a város és egyetem reformálásában. Oecolampadius 1522-től fogva telepedett itt le állandóan, mint lelkész s egyetemi tanár küzdött az életben és a tan terén. Felolvasásait Esaiás magyarázatával kezdte meg, — Luther üdvözölte, szerencsét kívánt hozzá, „Demagorien“-jeiben pedig János első levelét magyarázta a keresztyén népnek. — A hatás nem maradt el; a theologiai tanokat egészen új szellem lengte át. A régi hithez makacsul ragaszkodó tanárok esztelen vaksággal akarnak továbbra is ellenszegülni a rohanó árnak; dühöngenek a lelkek pestise ellen; az ifjuság tájékozatlanul, tömegestől hagyja el az egyetemet . . . végre is be kellett állania a teljes szakadásnak. Egy hatalmas polgári mozgalom 1529-ben megadta a végső csapást s a rég ingadozó vén fa kidőlt. Bär, Glareanus, Erasmus

gyáván futnak a nagy esemény elől. Márcziusban még egyszer utoljára megejtetett a rector választás, de már június 1-én felfüggesztette a tanács az egész intézetet, könyveket, pénzt, jogart őrizet alá vett. Az utolsó rector Bär Oswald átadta azokat, de csak azért, hogy nem sokára mint az ujonnan szervezett, reformált egyetemnek, reformált rectora ismét visszavegye. Mert a reformátorok nem szétrombolni, hanem szilárd alapon felépíteni akarták, a mi az idők folyamában, mint minden mi a világból való, romlásnak indult s megrothadt.

A szelid Oecolampadiusnak, Basel reformátorának kőből faragott nemes alakja ott áll a baseli főtemplom melletti téren. A derék férfi emléke örökké élni fog a hálás utódok szívében, kik 400-ados születési évfordulójára éppen ez évben csak nemrégiben szenteltek kegyeletes ünnepet.

Kiss Bertalan.

(Folyt. köv.)

K ü l f ö l d.

Vasárnap megszenteltetés Gőrgországban. Az „Evangelikus szövetség“ gőrg ágának titkára írja Athénből, hogy ott minden határon tulmennek a vasárnap megszenteltetésében. Szerencsétlenségre — írja — minden keresztyén találkozik ezzel, ki az európai kontinensen utazik s egyes formáiba többé-kevésbé beletörődik. A vasárnapi kéjvonatok, nyitott boltok és színházak fájdalmas bár, de megszokott látványok. De az a keresztyén gőrg kormányának lett fentartva, hogy a vasárnap megszenteltetésében mindazon tulmenjen egy lépéssel, a mit eddig Európa más országairól e tekintetben tudunk. Nyilvános előadásokat, árvereléseket sok esetben okvetlenül vasárnap kell megtartani, különben hiányzik jogi érvényességük. A választásokat nemcsak hogy vasárnapokra tűzik ki, de a templomokban tartatják azokat. Az athénei főtemplomban új év első napján az isteni tisztelet fel lett függesztve s a templom hajójában, az oltárral szemben hosszú sorban helyeztetek el a választási urnák s profán durva szavazategyűjtő, e célra fölbérelt emberek szaladgáltak föltett kalappal a templomban, keresve a kiket megfoghassanak. Ilyen profanatio nyomaira tán sehoh a keresztyén egyházban nem lehet találnunk. Még rosszabb ez, mint a bibliai eset, mert azok, kiket Idvezitőnk kiűzött a jérusálemi templomból, oly tárgyak adás-vevéseivel, cserélgetésével foglalkoztak, melyek részben legalább, az áldozatokhoz szükségesek voltak. Nem tehetne-e az „Evangelikus szövetség“ valamit, ha erősen protestálna ezen égető szégyenel szemben? Ha a vasárnapot megmenteni nem lehet, ha Isten házáat nem lehet azon célra használni, melyre fölszenteltetett, ily rut és lealacsonyító használatba vételtől tán meg lehetne kimélni. — Micsoda benyomással távozhatott volna onnan egy buzgó mozlím, vagy egy más hitetlen, ha félrevezetve a bejárat föltött levő aranyos felirat által, belépett volna, hogy halljon valamit Krisztusról és az igazságról? Csoda-e, ha a mozlímek nem tekintenek tisztelettel az ilyenfajta keresztyénségre. Kevés haladást lehet remélni a zsidók és mozlímek evangelizálásában, mig magasabb és tisztább keresztyénséget nem látnak maguk előtt.

A buddhismus Japánban. A japáni buddhista főméltóságok megdöbbsentek a keresztyénség terjedésén s ennek kö-

vetkeztében a buddhissal a nép minden osztálya közötti sülyedésén. Hogy segíthessenek e rossz állapoton, elküldték Virtabakét, egy magas rangu egyházi férfit Indiába, hogy vizsgálja meg itt a buddhismus jelenlegi helyzetét. Azután meglátogatja Német- és Angolországot, kitanulmányozandó, hogy ezen országok vallásai micsoda befolyást gyakorolnak a kormányra és a népre. Két tolmács kíséri a japáni főpapot utjában, ki azon biztos tudattal látszik utjára indulni, hogy visszatérével képes lesz a buddhismus befolyása által a nép és a kormány közötti őszhangot létrehozni.

Wicliffe-társaság. Az egyháztörténelemmel foglalkozó tudósokat élénken érdekelheti azon hir, hogy Angliában egy Wicliffe-társaság szervezése forog szóban. — E társaság célja az volna, hogy teljesen és történeti hűséggel kiadja a nagy reformátor iratait, a mi még eddig nem történt meg soha. Irodalmi szempontból oly nagy jelentőségű és oly értékes eredményű munka volna ez, mely bőven kifizetné a reá fordított fáradságot. Olyan irók nagy munkái, minők Lechler és Arnold, mutatják legjobban, mennyire szükséges vállalat ez. De eltekintve a dolog irodalmi oldalától, nehéz volna meghatározni, hogy mit érdemel Wicliffe mint politikus és reformátor. Ő egy gyupontba egyesítette és értékesítette azon elszórt világosság-sugarakat, melyek olyan emberek irataiban, minő Occam volt előtte, föl-fölszállámlanak és mind e mai napig adósa neki a protestáns világ elhatározottságáért s az általa választott uton való bátor kitartásáért. Egy ilyen társulat, támogatva azon szándékában, hogy teljesen közölhesse, a mit az előreformátor irt, az ő patriotismusát és geniusát a legnemesebb módon előtűntető emlékszobor lenne.

—y—s.

Felekezeti gymnasiumaink jövője.

(Folytatás.)

II.

Mielőtt az autonom felekezeti iskolákra vonatkozó fejezetet vizsgálat alá vennők, tekintsünk végig előbb azon szakaszokon, melyek az állam rendelkezése és közvetlen vezetése alatt álló gymnasiumokat és reáliskolákat szabályozzák.

Lehetetlen itt első tekintetre fel nem tűnni a 10-ik és 38-ik §-nak. Az előbbi szerint „a köteles és nem köteles tantárgyakban elérendő cél s ennek alapján a tantervet a miniszter állapítja meg.“ Az utóbbi szerint az egész tanfolyam sikeres bevégezése után leteendő érettségi vizsgálat „annak a megítélésére intézendő, bir-e a vizsgálatot tevő ifju az egyetemi s illetőleg müegyetemi tanulásra kellő értelmi képességgel?“ Mihez képest aztán „a vizsgálati utasítást is az egyetemek és müegyetemek tanári karának meghallgatásával“ állapítja meg a miniszter.

Emlegetni is felesleges, milyen szoros egybeköttetésben van a gymn. tanterv és érettségi vizsgálat egymással. Az elsőt, legalább a mennyiben a tanításban elérendő célra tekintünk, ez utóbbi határozza meg. Ha tehát az érettségi vizsgálatnak annak a megítélése a célja, bir-e a vizsgálatot tevő ifju az egyetemi tanulásra kellő értelmi képességgel, a gymn. tanítás is ezen értelmi képesség lesz.

S még eddig nincs is semmi baj. Csak a gyakorlati alkalmazásnál akadunk a bökkenőre.

A legújabb miniszteri tanterv például a matematikai oktatásban az egész gymn. tanfolyamon át elérendő czélt a következőleg szabja meg: „Biztosság a közönséges számokkal való számolásban. Az elemi mathesis tanainak összefüggő ismerete s némi önállóság azoknak alkalmazásában.“ Ebből következtetve tehát hajlandók vólnánk azt hinni, hogy az állam rendelkezése alatt álló iskolákban az érettségi vizsgálaton senki sem mehet át, ki a közönséges számokkal biztosan nem tud számolni, ki az elemi mathesis tanait összefüggően nem ismeri s némi önállósága nincs azok alkalmazásában. De ha a többit elhisszük is, ki tudja megmondani szabatosan, a kellő részletezés nélkül, mekkora az a némi önállóság az elemi mathesis tanainak alkalmazásában? Sejtjük, hogy e szavak alig ha azt nem akarják mondani, hogy a gymn. matematikai oktatás nem éri el célját, ha csak az illető szabályokat s azok bebizonyítás módját tanultatja be, nem éri el akkor sem, ha a betanult szabályok egyszerű alkalmazása gyanánt chablon-szerű feladatok kidolgozására képesít, hanem — legalább a tanterv — valami többet várna tőle. A betanult anyag megemésztését kívánná az ifjútól, bizonyos foku önálló felfogást, mely könnyebb kérdések megfejtésére is képesitené.

De ismét bele ütköztünk a „bizonyos foku“-ba és az átkos comparativusba. Mekkora foku önálló felfogás és minő könnyűségü matematikai kérdés megfejtése kívánandó a gymnasiumot végzett ifjútól? Valljuk meg, míg magokat a kérdéseket is kitűzve nem látjuk, nem tudhatjuk.

S ne tessék hinni, hogy ez csak a matematikával van így. Hát p. o. egy egyetemi földrajz-tanár tudománya megye-tovább „a föld természeti és állami viszonyai ismereténél“ mit a gymn. tanulótól szintén megkiván a tanterv. Csakhogy itt is az a kérdés, mily mértékben? Nem beválnék legalább is tanárnak, a ki „az egyetemes történelem összefüggő áttekintése“ mellett rendelkeznek „a magyar történetnek oknyomozó s művelődés történettel egybekapcsolt ismeretével“ stb. stb. Egy szóval, az egyes tudományokban elérendő czél kitűzése, a tantervben csak olyan rugalmas phrasisban történik s valljuk meg, hogy így általánosságban nem is történhetik másképp — mely mellett a tanító és censor felfogásának igen nagy a „játéka.“

De hiszen — mondhatná valaki — épen azért van a törvénybe felvéve, hogy az érettségi vizsgálati utasítást az egyetemek és műegyetemek tanári karának meghallgatásával állapítja meg a miniszter, hogy ez a „játék“ a lehető legszűkebb körbe szoríttassék.

Valóban korlátolva is vólna az egyéni felfogás divergentiája, ha az ország minden középiskolájának érettségi vizsgálatain ott ülnének ugyanazon tudományos egyetem szaktanárai. De másképen nem is. Az utasítás ismét csak az általános meghatározások terén fog mozogni; már pedig azt is tudjuk a gyakorlatból, hogy két, ugyanazon szakbeli egyetemi tanár előadása sem áll ugyanazon színvonalon, a mennyiben egyik több, másik kevesebb előismeretet tételez fel hallgatóinál. De meg az egyetemi tanárok nem is vesznek — a terv szerint — részt az érettségi vizsgálatokban. Azokat mindenik 8 osztályu gymnasiumnak saját tanártestülete tartja, igaz, hogy a

tankerületi főigazgató elnöklete alatt s még legalább egy vizsgáló biztos közreműködése mellett.

Marad tehát a támadható (s minden esetre támadni fogó) nézeteltérések correctivumául a főigazgató elnöklete s még egy vizsgáló biztos jelenléte. E férfiaknak lesz hivatásuk az egyetemi tanárok közbejöttével alkotandó utasításoknak mindenütt ugyanazon értelmet adni.

Még elméletben sem lehetséges, nem hogy a gyakorlatban volna az.

Az 50. §. szerint „az ország a középiskolák tekintetéből (ne kritizáljuk a magyar stílust) tizenkét tankerületre osztatik s mindegyiknek élén egy tankerületi főigazgató áll.“

Ha valaki látott már 12 olyan embert, a kinek a gondolkozása 14 dolog felől (ennyi a gymn. írásbeli és szóbeli vizsgálat tárgya összesen) teljesen összevágott, az nagyon boldog ember lehet. Én életemben nem láttam kettőt sem. De elhiszem hogy van Magyarországon 12, még azt is elhiszem, hogy épen ez a 12 lesz tankerületi főigazgató, sőt még azt is elhiszem, hogy mind a 12 főigazgató — már maga-e vagy a vele levő vizsgáló biztos segítségével? (azt most ne fürkésszük) egyenlően képes megítélni a vizsgálat minden egyes tárgyát illetőleg, hogy elérte-e az illető iskola az utasításban kitűzött czélt, egyenlően ügyes mindegyik a vizsgálatnak épen a kellő mederben vezetésére: még e nagy hitem mellett is kételkedem abban, hogy az érettségi vizsgálatok mértéke, tehát a középiskolai oktatás eredményének megítélése egyforma és a kellő lesz, széles Magyarországon egyaránt.

Nem lesz pedig egyforma azon oknál fogva, mert a vizsgálat milyensége igen nagy mértékben, sőt talán mondhatnám teljesen attól függ, minő szívjósággal rendelkezik az illető censor. Ha minden egyebet teljesen egyenlő mérvben feltételezünk minden gymn. tanárkarban s minden főigazgatóban, azt, hogy mindegyik egyforma kedélyü, egyformán szigorú, lehetetlenség még feltételezni is. Ha pedig ez lehetetlenség, akkor ha nem ép annyiféle, a hány teljes gymnasium van az országban, de legalább is annyiféle lesz az érettségi vizsgálat mértéke, a hány főigazgatóság lesz. Hogy ez ma is így van, nagyon könnyű bebizonyítani.

Azon alkalomból, hogy olvastam volt Dr. Felmérynek az angol iskolázást tárgyaló munkájából, miszerint nálunk az érettségi vizsgálatokon kitüntetéssel átment tanulók száma a vizsgázók 9—25%-a, vagy középszámban 15—16%, a visszavettek száma ellenben 5—6%, míg Angliában az oxfordi és cambridgei vizsgáló bizottság adatai szerint a jelöltek 48%-a vettetett vissza s 378 sikerrel vizsgázott növendék közül 5 tantárgyból kitünő csak egy, négy tantárgyból kitüntetéssel csak 10 ment át: megpróbáltam a hivatalos jelentésekből magam is utána nézni hazai dolgainknak. Annyiban eltérő az eredmény, mire jutottam, a Dr. Felméry által közlöttől, a mennyiben az utóbbi 4-dik évről (1876-tól 80-ig) a hivatalos adatok az érettségi vizsgálatot tett tanulóknak átlag 10.05%-áról állítják, hogy az érettségi vizsgálaton vissza vettetett. Megörültem az eredménynek két oknál fogva: 1-ör mert magam sem vártam ilyen jóra sem, 2-or pedig, mert azt találtam, hogy a mennyire lehet e statistikai adatokból a vizsgálatok szigorúságára következtetni, az

érettségi vizsgálatok körül a reformált középiskolák járnak el legszigorubbán. De ez eredmény le is vert egyuttal s szomorú gondolatokra késztet.

Azt lehetne egy kis prókátoros fogással mondani, hogy hiszen a végvizsgálatokon megbukott tanulók kis arányszáma épen azt mutatja, hogy az illető tanulók jól voltak tanítva s a melyik iskola valóban jól teljesíti feladatát, ott a végvizsgálaton nem is szabad elbukni senkinek, s ilyenféle hangot hallunk is nem egyszer. De az ily beszéd, ha ugyan komoly meggyőződésen alapul, akkora idealismusra mutat, a milyennek már nem e föld a hazája.

Nem tudom hol hallottam, de hajlandó voltam igaznak találni, hogy a hol nagyon magas fokra van fejlődve az idealismus, ott a gyakorlatban rendesen nagyon rosszul áll a dolog. Mert ép a meglevő viszonyokkal való meg nem elégedhetőség szokta építeni a szép légvárat. S bizony ha eszünkbe jut a tömérdek panasz, középiskolát végzett „érett“ ifjainknak „éretlensége“ felől, aligha hajlandók leszünk el nem hinni, hogy a bukások kicsiny arány száma nem az illető intézetek szerfeletti jóságának, hanem a vizsgálat kegyelmességének a mutatója.

Igy fogva pedig fel a dolgot, jogosult az én örömem és megdöbbenésem. Pedig így kell felfogni. Fenálló viszonyaink közt az érettségi vizsgálat (s ez még nagyobb hibája, mint a fentebb kiemelt különfeleség, nem egy mértékkel mérés) nem egy elfogulatlan, idegen bírónak ítéletmondása a vizsgázó ifju és közvetve azon intézet felett, mely a vizsgázót elbocsátja, hanem egyszerűen önbírálat. A vizsgálat tárgya s ez által mértéke nem lévén részletes pontossággal megállapítva, daczára a vizsgálatot vezető, bármilyen szakértő biztos ott lételemek, az illető iskola tanárkarára van bízva, hogy ítéletet mondjon a saját maga által képzett tanuló képzettsége s így közvetve az átbocsátottak és visszavetettek arányszámában az önnön maga munkája felett. S ezért esett nekem jól, hogy lám! a mi annyiszor meghurczolt kálvinista tanáraink legalább elég lelkiismeretesek, mert hát önnön magukat széles Magyarország összes tanártestületei közt a legszigorubbán bírálják meg. Ezt mutatják legalább az említett 4 iskolai év adatai.

Az állam közvetlen vezetése alatti intézetekben 1876—80-ig, átlag 8.88%-a vettetett vissza az érettségi vizsgálatot tett tanulóknak, míg az evangélikusoknál — daczára egyik-másik gymnasiumuk nagy kegyelmességének, átlag a 14 főgymnasiumban 11.69%. A reformátusok 15 főgymnasiumában pedig — daczára hogy itt is akadt olyan tökéletes gymnasium, melynek négy év alatt sem volt egy visszavetni való növendéke — átlag mégis 13.88% a visszavetített száma.

S ha ez adatok alapjai lehetnének az iskolák lelkiismeretessége megítélésének, bizony nem igen volna mit vetni egyik felekezeti iskolái szemére sem, mert p. o. a görögkeletiekénél is 5.75% az érettségi vizsgán megbukottak száma, míg a nagyváradi tankerületben csak 4.77%, a kassaiban pedig 6.38%.

És ha már most az unitariusok iskoláin s a teljesen hibátlan gyakorló gymnasiumon kívül, a Magyar- és Erdélyország összes középiskoláiból kiszámítjuk az érettségi vizsgálaton az említett 4 év alatt visszavetett tanulók átlagos arányszámát, úgy találjuk, — mint fentebb is említém —

hogy az a vizsgázók 10.05%-a. E középszámon felül járnak mind az evangélikusok, mind a reformátusok iskolái; — az állami hatóság alattiakból is felül járnak a budapesti, győri és besztercebányai tankerületben levők, de a többi tankerületbeliek kivétel nélkül alatta maradnak és pedig leginkább a nagyváradi tankerületbeliek, a prot. intézetek arányszámát pedig egyik tankerületé sem éri utól.

Azt hiszem akármilyen idealista is valaki, ez adatokból nem azt fogja kihozni, hogy tehát az egész országban legrosszabbak a református gymnasiumok, aztán rögtön a budapesti tankerületbeliek, legjobbak pedig a nagyváradi főigazgatóság alatt állók. Hanem abba a következtetésbe meg aligha kénytelen nem lesz bárki is bele nyugodni, hogy mivel a budapesti tankerületbeli teljes gymnasiumoknak csaknem fele magában a fővárosban van, tanerőkkel és mindennel teljesen, sőt fényűzőleg felszerelve, ezekről tételezendő fel, hogy valószínűleg legjobban meg tudnak felelni s megfelelnek a tanítás céljainak. A nagyváradi tankerületbeli 7 főgymn. közül egyről ezt olvassuk: „könyv- és gyűjteménytárai kisszerű szobákban vannak elhelyezve, melyek mind a mellett elégségesek arra, hogy a létező tanszereket befogadhassák;“ — a másikról: „a tanszerekről keveset lehet mondani, a mennyiben könyv- és természettudomány tárai igen szegényül vannak ellátva;“ — aztán a 3-dikről „az eszközök csak a legszükségesebb kellékeknek felelnek meg;“ s egyedül egyről mondatik az, hogy igen jól s még egyről, hogy kellőleg fel van szerelve, több helyen még a tantermek sem jők. Kénytelenek vagyunk önkénytelen is arra a gondolatra jutni, hogy ezek aligha betudják úgy tölteni a gymn. tanítás célját mint a budapesti tankerületbeliek. S ha mégis azt látjuk, hogy a fővárosi kerületben kétannyi tanulóval több vettetik vissza az érettségi vizsgálaton mint a nagyváradiiban, ennek aligha más lehet az oka, mint a kétszerakkoránál is nagyobb kegyelmességű vizsgálás itt mint amott.

(Foly. köv.)

Felsőbb hatósági rendeletek.

Siketnémák oktatása tárgyában, a vallás és közoktatási magyar kir. minister következő rendeletet bocsátott ki.

10.400/1871. szám.

A fenálló egy (a váci) országos és a néhány év óta Budapesten alapított izraelita magán jellegű siketnémák intézetei, az ország siketnéma szerencsétlen növendékeinek csak kisebb részét lévén képesek felvenni, hogy ez irányban, is az említett baj kiegészítő módon lehetőleg orvosolva legyen, szükségesnek láttam már két év előtt, a kir. tanfelügyelők útján, különösen a nagyobb városok tanítóit figyelmeztetni, hogy a siketnémák tanításának legalább elemeit bizonyos szakkönyvek segítségével az olyan tanítók, a kik erre magokban hivatást éreznek, s esetleg néhány hétig az orsz. vakok intézetében való szemlélet s gyakorlat által annyira elsajátíthatják, hogy azután rendes tanítói teendőik mellett, az azon város vagy közelebbi vidék siketnéma növendékeit is némi sikerrel oktathatják.

Egyszersmind gondoskodtam arról is, hogy az ilyen magán uton a siketnémák oktatására magokat kiképzett

egyének, az orsz. siketnémák intézetében képesítő vizsgát tehessenek s ha az nekik sikerül, erről külön oklevelet nyerjenek.

Midőn ezekről tisztelettel értesitem s nagybecsű közrehatását kikérni szerencsém van, egyszersmind ide mellékelem:

a) azon szakkönyvek jegyzékét, melyek az illető tanítókat magán tanulmányozás útján, az említett humanistikus irányban való tanulmányozásban segíthetik;

b) azon ideiglenes szabályzatot, melyek szerint a magán uton készült tanítók, a siketnémák oktatására képesítő oklevelet nyerhetnek, megjegyezvén tisztelettel, hogy ezen szabályzat alapján a képesítő oklevél minta is már megállapított és kinyomatott.

Budapest, 1882. január 23-án.

T r e f o r t.

A siketnémák oktatóhoz szükséges tanképesítés beigazolása végett, rendszerint a tanév elején s végén tartandó tanképesítési vizsgák körüli eljárást szabályozó ideiglenes utasítás.

1. Vizsgát tehetnek lelkészek s oly egyének, kik a nevelés terén jártassággal bírnak s tanképességüket okmányilag igazolni tudják:

a) ha mint tanárjelöltek siketnémák intézetében legalább két évig a növendékek oktatási módját tanulmányozták, avagy

b) gyakorlatilag bebizonyítani képesek, hogy különös hivatásbeli hajlamból, önképzés s magán tanulmány útján, esetleg intézeten kívül is, már siketnémákat jó eredményel képeztek.

2. A vizsgánál kiderítendő:

a) képes-e a megvizsgálendő, siketnéma gyermekeket minden kötelező tantárgyban s a képzettség bármely fokán eredménynyel tanítani?

b) tanusít-e jártasságot a tananyag elrendezése s kezelésére nézve minden tantárgyban?

c) ismeri-e a használható taneszközöket, céljokat s alkalmazásukat?

d) van-e alapos fogalma a siketnémák testi lelki fogvatkozásairól s ezeknek befolyásáról egész lényükre?

e) képes-e a siketnémákat megérteni s velük magát megértetni?

f) tud-e a siketnémák szülőinek vagy rokonainak czélszerű tanácsokat s utasításokat adni arra nézve: mily bánásmódban részesítsék hallástól megfosztott gyermekeiket?

g) ismeri-e a szakirodalom kiváló műveit s a siketnémák oktatásának fejlődését korszakonként?

h) bír-e elegendő ismeretekkel az élettan azon részeitől, melyek mint szakemberre nézve különösen fontosak.

Ennek folytán:

3. kiterjesztendő a vizsga:

a) a siketnémák oktatásának tanmódjára általában;

b) a tanmenetre s az egyes tantárgyak kezelésének módszerére;

c) a siketnémák rendszeres oktatásának s nevelésének történelmi fejlődésére;

d) a szakirodalomra.

4. A vizsga a siketnémák váczai kir. intézetében magyar nyelven végzendő s felosztatik:

a) elméletire, egyrészt írásbeli dolgozattal, másrészt szóbeli előadással;

b) gyakorlatira, melynél az, ki nem végzé az intézetben mint tanárjelölt a gyakorlati tanfolyamot, magán uton képzett saját növendékét s általa tanításának eredményét tartozik bemutatni.

5. A vizsga bizottság előtt teendő le, melynek tagjai:

a) egy a vallás és közoktatási magy. kir. ministerium kebeléből kiküldendő ministeri biztos;

b) a siketnémák váczai kir. intézetének igazgatója, s

c) ugyanazon intézet rendes tanárai.

6. A vizsgáról jegyzőkönyv vezetendő, melynek eredménye: jeles, jó, elégséges vagy elégtelen jelzővel fejezendő ki, meghatározván általánosan: tanképes-e az illető vagy nem?

7. A vizsga alapján oklevél állítandó ki, melybe a következők foglalandók: a megvizsgáltnak vezeték- és keresztnéve, vallása, életkora, eddigi szakmája, foglalkozása s a vizsga eredménye.

8. A vizsgálati jegyzőkönyv, az írásbeli dolgozat s a bizonyítvány másolata felterjesztetik a vallás- s közoktatási magy. kir. ministeriumhoz.

9. A siketnémák oktatására megszerzendő tanképesítés s a leteendő vizsga határidejének kitűzése végett, a vallás- és közoktatási magy. kir. ministeriumhoz folyamodvány nyújtandó be, melyhez csatolandók:

a) a folyamodó keresztlevele,

b) életpályájának leírása,

c) bizonyítványok végzett tanulmányairól,

d) a már ezelőtt nyert tanképesítő okmány,

e) bizonyítvány eddigi szakmabeli alkalmazásáról és külön:

f) gyakorlati működéséről s ennek eredményéről a siketnémák oktatása terén,

g) orvosi bizonyítvány testi s egészségi állapotáról.

10. Kitűzetvén a vizsga napja, erről folyamodó annak idejében a siketnémák váczai kir. intézetének igazgatója által értesítettik.

K i v o n a t.

1) A siketnémák oktatása a népiskolákban. Fekete Károlytól, a siketnémák váczai kir. intézetének igazgatójától. Megjelent a magyarországi néptanítók második egyetemes gyűlésének értesítőjében. Kik bővebb utmutatásokat óhajtanak olvasni, a következő műveket tanulmányozhatják: 2) Anleitung zum Sprachunterricht taubstummer Kinder, für Pfarrer und Lehrer. Bearbeitet von Moricz Hill. Essen bei G. D. Bädeker. 3) Vollständige Anleitung zum Unterricht taubstummer Kinder im mechanischen Sprachen, Absehen, Schreiben und Lesen, von M. Hill, Inspektor der Taubstummen Anstalten in Weissenfels. Essen, Druck und Verlag von G. D. Bädeker. 4) Anleitung zum Sprachunterricht taubstummer Kinder, für Volksschullehrer von C. W. Särgert. Magdeburg bei W. Heinrichshofen.

5) A magas vallás- és közoktatási magy. kir. ministerium által kiadott 40 drb. szemléleti képek.

A kivonat hitelül

Kamöczy Ferencz.

Különfélék.

Ünnepkövetség a debreczeni főiskolában. A közelgő husvéti ünnepekre az ünnepkövetség választás márczius 31-én folyt le, s összehasonlítást téve a karácsoni és husvétünnepkövetség választás között, a következő eredménnyel találkozunk:

Ünnepkövetségbe mentek:	Karácsonkor	Husvétkor
hittanhallgatók	123	116
joghallgatók	26	31
gymn. növendékek	—	6
	149	153
Ünnepi követet nem kivánt:	14 egyház	9 egyház
Végkép beszüntette a legatiót:	2 „	—

(Györgytelek, Mihálydi)

Egy egyházba legatus nem vállalkozott most husvétkor.

Egy két szó a zsinati emlékkönyv tárgyában. Midőn a „zsinati emlékkönyv“ szerkesztésére vállalkoztam, nem hittem hogy annyi nehézség áll utamba, mennyivel találkoztam eddig. Életrajzi adatokhoz néhol nehezen, sok helyen későn lehetett jutnom; sőt még most is hiányzanak azok néhány helyről. — De a munka azért folyik, az életrajzok készülnek; eddig 60 teljesen készen megírva van, 30 darab itt van s pár hét alatt fel lesz dolgozva. A mű sajtó alá menend bizonyosan, csak azt nem tudhatom előre, mikor hagyhatja el azt. Megjelenése biztosítva van a beérkezett előfizetések által.

Kérelmem ez uttal az előfizetőkhez csak az: legyenek türelemmel! Az előfizetési felhívásban kitett napra ugyan nem jelenhet meg az életrajzok későn érkezése miatt, de hogy bizonyosan megjelenend a mű május végéig, vagy legkésőbb június közepéig, azt határozottan ígérhetem.

Csak annyi példányt szándékozván nyomtatni, a mennyi előfizetve lesz: tisztelettel kérem azokat, kik az emlékkönyvet birni óhajtják, legyenek szivesek az előfizetést megtenni.

E helyen is kérem még azokat, kiknek életrajzok nincsen itt — legyenek szivesek azt beküldeni hozzám, ha bár csak rövid adatokba szoritva is.

Tisztelettel maradtam N. Berényben 1882. mart. 27. Dömény József.

Értesítés és felhívás. Szószéki használatra szánt „Vasárnapi, ünnepi, alkalmi imakönyvem“ f. évi május hónapban elhagyja a sajtót; midőn e felől értesitem imakönyvem megrendelőit és előfizetőit, egyszersmint felhívom azokat, kik előfizetni óhajtának, hogy addig juttassák hozzám megrendeléseiket, míg a mű sajtó alól ki nem kerül, mert az után 2 frtjával még füzve sem lehet kapható, mivel a nyomtatási díj, sokkal többbe került mint egyelőre számítottam.

A megrendelőknél pedig tudomásukra hozom, hogy épen a fenebbi oknál fogva az utánvételi díjat fizetni fogják.

Tisztelettel maradtam Nyiregyházán 1882. márcz. 26. Lukács Ödön f. szabócsi ref. esperes.

Megjelentek: Futkározó hamis atyafi vagy a leálcázott baptista. Népszerű elmélkedés, írta Könyves Tóth Kálmán. 3-dik kiadás. Ára 10 kr. — Hazug próféták. Figyelmeztető szózat a prot. magyar néphez, írta K. Tóth Kálmán. Ára 5 kr. A Nazarénus Kósza Julis siralmi vagyis szerezsen mozdítás két énekben. Zengi Malmos Gazda. Ára 6 kr. Sokkal ismertebb K. Tóth Kálmán neve és nemes törekvése, mintsem bővebb ajánlásra volna szükség.

Magyar könyvtárból megjelent Népmesék. Idegen forrásokból merítette s átdolgozta Győri Vilmos. Ára 15 kr.

Pályázatok eredménye a debreczeni főiskolában.

H a t v a n i alapítványból kitűzött csillagászati pályakérdés megfejtoje Némethy Károly 2. jogh. 62 frt. (latin nyelven.)

K e r e s z t e s i - D e á k alapítványból jogtudományi pályakérdést Róth Ferencz 4. jh. fejtette meg. Pályadíj 84 frt.

P é c z e l y alapítványból Horatius carmen seculare műfordításaért Benedek János 1. jogh. 25, Bihari Lajos 2. theol. 10 frttal jutalmaztattak.

K a n y ó alapítványból Debreczeni Ember Pál élete és munkái ismertetéseért Ferenczy Gyula 4. theol. 35, Erdélyi Imre 1. jh. 15 forintot nyertek.

K a z i n c z y alapítványból aesthetikai értekezéséért Tüdős János 1. jh. 6 darab 10 frankos arannyal; Ovidius Meramerphosisából műfordításért: Benedek János 1. jh. 8 db.; Vásárhelyi Zsigmond 1. theol. 4 db. 10 frankos arannyal jutalmaztattak.

A sárospataki ref. főiskolai énekkar története című munkára Hallgató János karelnök előfizetési felhívást bocsátott közre. A 10—12 ivre terjedő műnek ára 1 frt 50 kr, a jövedelem az ezen évben tartandó százados emlékűnnep költségeinek fedezésére fog fordíttatni. Az igen érdekes művet ajánljuk meleg pártfogásba.

Révész Imre emlékére a püspöki hivatalhoz befolyt adományok:

Jókai Lajos kis-ölvedi lelkész által és utján: n. sarlói egyház 3 frt, k. sarlói egyház 2 frt, kis-ölvedi egyház 2 frt, garan-mikolai egyház 1 frt, összesen 8 frt.

Szentesi egyház hivei adakozása: 15 frt 81 kr, Szentesi egyház 15 frt.

Kassai magyar német evang. egyház 5 frt.

Veres Benő n. korpádi lelkész 1 frt.

Szabó József adorjáni lelkész gyűjteménye 4 frt.

Sz atm á r i ref. egyházból: Fésős András lelkész 1 frt, Joó Ferencz 1 frt, Kanizsay Zsigmond, Debreczeni Péter, Thury Mihály, Erdős Vilmos, Rác István, Muhi Elek 50 - 50 kr, Koós György 1 frt, Nagy Áron 50 kr, Szeőke Bálint 50 kr, Makai Károly 1 frt, az egyház 5 frt, összesen 13 frt.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán.**